

diàlegs

amb
la

Casa
Duran

el museu és
una escola

Direcció del projecte i coordinació editorial:

Carme Bergés Saura. Museu de Cervera

Comissariat educatiu i documentació:

Glòria Jové Monclús, professora de la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social de la UdL

Intervencions:

Escola Jaume Balmes de Cervera
Escola les Savines de Cervera
Escola Sant Gil de Torà
Institut la Segarra de Cervera
Institut Antonio Torroja de Cervera
Institut de Guissona
Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social de la UdL
Centre de Formació Enric Granados de Ponent

Edita: Museu de Cervera

Amb el suport de: Generalitat de Catalunya i Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida

Imatge portada: Detall de la intervenció de l'escola Jaume Balmes de Cervera. **Foto:** Marc Castellà

© dels textos: Carme Bergés, Glòria Jové, Emma Domingo

© de les fotografies: Marc Castellà

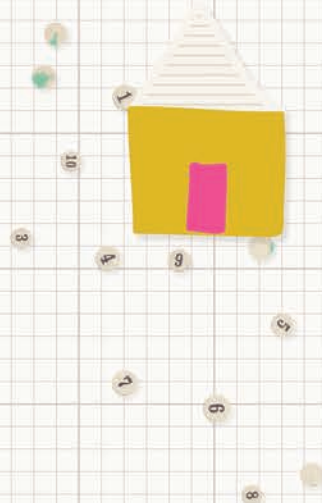
Disseny gràfic: Anna Domenjó

Correcció: Dani Vidal. Paeria de Cervera

Impressió: Impremta Minerva

ISBN: 978-84-938838-7-4

Dip. Legal: L201-2019

EL MUSEU ÉS UNA ESCOLA?

Proposta per crear espais d'aprenentatge significatiu per a la comunitat educativa

Carme Bergés Saura

Directora del Museu de Cervera

La Casa Museu Duran i Sanpere és un *escenari de vida* que connecta, a partir de l'autenticitat d'uns espais, d'uns objectes i d'uns records, el passat amb el nostre present.

L'*estratègia educativa* del Museu de Cervera, i d'accessibilitat en el seu sentit més ampli, es fonamenta en l'exploració de les moltes possibilitats que es desprenen dels recorreguts que la visita a la Casa Duran ofereix.

El patrimoni té una dimensió cognitiva, coneguda i reconeguda abastament, però té també, i sobretot, una dimensió experiencial molt potent que potser, encara, no ha estat suficientment explotada. També el concepte d'aprenentatge és complex i polièdric: és adquisició de coneixements, és construcció personal, és *educació en la igualtat* (coeducació), és creació d'esperit crític, és saber relacionar per comprendre, és establir connexions per desenvolupar actituds i capacitats i és *aprendre a ser més lliures*.

En aquest context, els museus poden i, de fet, han d'esdevenir espais d'*aprenentatge compartit* que disposen d'unes eines úniques. Els objectes originals tenen el poder de *generar relats* que ens vinculen amb un temps, amb una comunitat i amb uns episodis viscuts. Més enllà del propi objecte (formal) s'amaguen lectures i significats molt més profunds.

Així doncs, tenim un *emissor* (en formats diversos: béns patrimonials mobles i/o immobles), tenim un *missatge* (els relats construïts) i tenim un *receptor* (els visitants del nostre equipament museístic: comunitat educativa, públic general, especialistes,...).

Si bé, tradicionalment, el focus d'atenció s'ha tendit a posar en l'objecte (l'emissor únic, original, fràgil), és hora que reivindicuem la importància d'allò que volem explicar i del com ho volem explicar i és hora, també, d'atansar aquesta lupa als receptors dels nostres discursos: *de la col·lecció al visitant*. Entendre com ens adreçem a ells per "servir-los" millor i crear *contextos d'aprenentatge* innovadors.

Sota aquesta *mirada oberta*, la Casa Duran es converteix en un *recurs* de primera magnitud ja que ens parla de quotidianitat, de vida, d'experiència en primera persona. I és així que ens permet establir *diàlegs* per apropar-nos a nosaltres mateixos i a col·lectius, comunitats o rols diversos.

La paraula *diàlegs* és la que dona nom a un projecte de nova creació artística en connexió amb un patrimoni viscut com és la Casa Duran. Si el primer diàleg de l'artista Olga Olivera-Tabeni ens proposava donar veu a les *dones de la casa*¹, la segona edició, a càrrec de l'artista Joanpere Massana, posava l'atenció en els *infants* i ens permetia mirar de nou la casa amb uns ulls diferents².

Amb aquesta nova proposta artística, que va omplir de colors les absències de la casa i va potenciar presències invisibles, vam decidir anar més enllà i vam apostar per fer un *comissariat educatiu*, un projecte absolutament nou per a nosaltres que ens va obrir unes perspectives de col·laboració fins llavors desconegudes.

Voliem treballar amb detall, i de forma més individualitzada, amb tots els *centres escolars* del nostre territori i, a la nostra crida, van avenir-se a experimentar i aprendre amb nosaltres. La proposta era molt lliure però, al mateix temps, molt meditada i va comptar en tot moment, des de la primera conceptualització fins a les sessions d'acompanyament, amb l'expertesa i la energia de la professora Glòria Jové, responsable del *comissariat educatiu*.

1. *Diàlegs amb la Casa Duran. Casa negra, casa blanca*, d'Olga Olivera-Tabeni, Museu de Cervera, 2016.

2. *Diàlegs amb la Casa Duran. Absències i presències*, de Joanpere Massana, Museu de Cervera, 2017.

Amb ella vam desenvolupar dues jornades de formació de mestres i el seguiment personalitzat del projecte amb tots els centres participants. Al seu costat, la també professora Emma Domingo va recollir metòdicament *totes les veus* implicades: la nostra veu, la de les mestres i la de l'alumnat.

El resultat va ser espectacular! Vam aprendre mútuament, vam redescobrir una casa que ens permet parlar de *present* i de *construcció de futur* i vam conèixer una forma de treballar en connexió i intercanvi constant. D'aquí que el títol que vam escollir per aquest projecte sigui manllevat de l'artista Luis Camnitzer, per al qual els museus i els centres d'art són concebuts com espais educatius on es recontextualitza l'obra artística i l'espai expositiu -en el nostre cas, la Casa Duran- es converteix en un lloc per a la generació i l'intercanvi de coneixement.

Gràcies, doncs, a totes les *mestres* que van arriscar-se i van divertir-se amb aquest projecte, a l'artista *Joanpere Massana* per posar la seva obra al servei de noves mirades, a la comissària i medidora per ajudar-nos a experimentar amb el coneixement i, molt especialment, a tot l'*alumnat*, un a un, per les seves increïbles creacions.

El projecte ha estat possible gràcies a la participació de:

Mestres, nenes i nens, joves i comunitat educativa dels centres educatius: Escola Balma de Cervera, Escola les Savines de Cervera, Escola Sant Gil de Torà Institut la Segarra de Cervera, Institut Antoni Torroja de Cervera, Institut de Guissona Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social de la UdL i Centre de Formació Enric Granados de Ponent

Agraïments:

Joanpere Massana, artista
Servei Educatiu de la Segarra
Emma Domingo, professora de la UdL i estudiant del màster d'Educació Inclusiva
Roc Domingo, comissari de l'exposició "la Permanent" a la perruqueria HO-HO de Lleida
Anselm Ros, artista
Gnia Dandara
Djetenen Doumbia

EL MUSEU ÉS UNA ESCOLA

Glòria Jové Monclús

Comissària educativa

Professora de la Facultat d'Educació, Psicologia i

Treball Social de la Universitat de Lleida

Des del setembre de 2017 fins al gener de 2018 a la casa Duran i Sanpere hi va haver nous elements, obra artística que hi va ocupar de manera consentida diferents estances. L'artista Joanpere Massana va dur a terme un diàleg amb la casa posant èmfasi en la infància, ens invitava a endinsar-nos-hi des d'aquesta mirada i poder sorprendre'ns en trobar-nos elements, objectes i rastres no habituals en una casa del segle XIX.

Mesos més tard ens trobem a la casa nous elements, objectes i rastres no habituals en un habitatge del segle XIX, resultat de la proposta educativa que s'hi ha desenvolupat en el marc del projecte *El museu és una escola*, impulsat pel Departament d'Ensenyament i el Departament de Cultura i la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social de la UdL. És un projecte que pretén que en l'imaginari de les escoles les mestres i els mestres considerin el museu com un context real d'aprenentatge. El patrimoni i l'art ha de permetre l'expansió i la construcció de coneixement conjunt així com esdevenir eina per a la formació docent.

Sis centres educatius de la comarca: tres escoles d'infantil i primària (escoles Balmes i Les Savines de Cervera i escola Sant Gil de Torà), i tres instituts de secundària (La Segarra i Antoni Tarroja de Cervera i l'Institut de Guissona) es van submergir a la casa Duran i Sanpere i a l'exposició *Absències i presències*, de l'artista Joanpere Massana. L'estudiants, futurs mestres de la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social de la Universitat de Lleida també. Fruit d'aquesta experiència, s'han desenvolupat diferents projectes que han permès als infants, adolescents, mestres i futurs mestres d'aquests centres educatius aprendre i crear nous coneixements i noves relacions.

Els projectes realitzats estableixen diàlegs amb la Casa Duran i Sanpere, convidant infants i grans que ens hi endinsem des d'aquesta mirada, gaudint tant de les "presències com de les absències".

ALTRES ABSÈNCIES I ALTRES PRESENCIES

Glòria Jové i Emma Domingo

Professores de la Facultat d'Educació, Psicologia i

Treball Social de la Universitat de Lleida

L'art només té sentit quan ens fa conscients i responsables d'una realitat personal, normalment a través del mateix joc de l'art
Isidoro Valcárcel

El nostre projecte arrenca de la intervenció de l'artista Joanpere Massana a la Casa Duran i Sanpere de Cervera.

Amb "Absències i presències", l'artista Joanpere Massana va centrar la seva obra al voltant del concepte d'infància: "He imaginat com veuria la casa amb els ulls d'un nen", va dir l'artista durant la presentació de l'exposició. I va dur a terme un diàleg amb la casa posant èmfasi al *sense of place*, "el sentiment de lloc".

Paraules de l'artista que així ens ho mostren:

"Diuem que la primera impressió és cabdal, la meua va ser molt contundent. Quan vaig entrar a la casa les primeres sensacions van ser visuals, auditives i hàptiques. Les tonalitats fosques, marrons, brillants envaïen tota la casa, les passes, el soroll de la porta, la caixa de so on estava immers, i les textures llises, estirades, regulars de gairebé tots els elements de la casa van donar una "pàtina" que podia utilitzar, rebutjar, manipular, simplificar..."

És inevitable fer una relació amb l'artista Franz Ackerman i els seus treballs com *Someone's Arrival Somewhere* de 2005 i *Freizet* de 2008, que formen part de la Col·lecció de la Fundació Sorigué. L'artista parteix de les propostes dels situacionistes en relació amb la psicogeografia, i crea els seus "mapes mentals" després de viure l'experiència amb els espais. Aquesta perspectiva posa èmfasi en els efectes que els espais tenen sobre les emocions i el comportament de les persones.

L'obra de Joanpere fou realitzada pensant en la infància i, per tant, l'artista ens convida a mirar amb ulls de nen. Ens vol provocar i ens vol sorprendre amb elements, objectes i rastres no habituals en una casa del segle XIX.

"Ens vam trobar amb acolorits objectes que vessen de mobles que han restat tancats, fermats i inutilitzats durant temps."

"Els llibres resten muts...." i ens van suggerir noves narracions que les podem teixir amb les paraules sembrades.

"Paraules sembrades..." que van ser construïdes amb l'alfabet que trobarem al terra del saló daurat.

"I podem seguir les petjades...." que van congelar records, pedres, boles, fulles i colors que hi han quedat atrapats.

*I amb ulls d'infant ens encoratjava a mirar al final del passadís, travessar la galeria i sortir a la terrassa, i retrobar-nos amb un altre vessament... **el del pou.**"*

"Pous de ciència" plens d'històries com les escrites per Walter Benjamin en la seva obra *Infància a Berlín cap al 1900*, un mosaic d'escrits que retraten la infància de Benjamin en el si d'una família acomodada del Berlín Oest al tombant dels segles XIX i XX. Són textos que l'autor va publicar en diversos diaris i revistes entre els anys 1932 i 1938 i que el filòsof Theodor Adorno va editar en forma de llibre. Benjamin amb aquests escrits ens representa poèticament la seva particular concepció de la història. Amb ulls de nen, escrits per un adult, centra la mirada en allò que recorda de l'escola, del carrer, de la ciutat, de les cases, de casa seva.

Relata rastres de colors en diferents estances i en diferents objectes. Especialment rellevant és quan afirma:

"Amb les bombolles de sabó... viatjava dins seu a través de la cambra i em barrejava amb el joc de colors de la cúpula fins que per fi esclataven. Al cel, amb una joia, en un llibre, em perdia en els colors. Els infants cauen sempre a les seves urpes."

Relata sobre els llibres que hi havia per la casa, novel·les d'aventures fent èmfasi en una capsa de lletres:

"Mai més no podem recuperar el que hem oblidat... Sigui com sigui per a tota persona hi ha determinades coses que engendren hàbits més duradors que la resta. Per mitjà d'elles es formen les aptituds que determinen el curs de la nostra existència. I com que en el meu cas tals aptituds van ser la lectura i l'escriptura, res del que formava l'essència de la meva infantesa no em desvetlla una nostàlgia més gran que la capsa de lletres. Aquesta capsa contenia, en unes peces rectangulars, cadascuna de les lletres de l'alfabet... Reposaven, primes i delicades, en un jaç inclinat, totes perfectes, i unides l'una darrere l'altra per la regla del seu ordre, el mot, del qual eren germanes. M'admirava que tanta senzillesa pogués aliar-se amb tanta esplendor... La nostàlgia que la capsa em desvetlla demostra que estava íntimament lligada a la meva infantesa. El que hi busco en realitat no és res més que això: la infantesa entera, concentrada en el gest amb què la mà feia lliscar les lletres pel pla inclinat on s'afilaven formant paraules."

També es fixa en el rebost i relata:

"La meva mà s'esmunyia per l'escletxa de l'armari entreobert del rebost com un enamorat que s'esmuny per la nit. Un cop avesada a la foscor, buscava talpejant sucre o ametlles, panses o conserves. I de la mateixa manera que l'amant abraça la seva estimada abans de besar-la, el sentit del tacte sortia a l'encontre d'aquelles llaminadures abans que la boca n'assaborís la dolçor."

Parla també de la galeria, el cosidor on crea un joc de relacions amb els contes d'infantesa i relata:

"Nosaltres ja no coneixíem el fus que va punxar la Bella Dorment i va sumir-la en un son de cent anys. Però, igual que la mare de la Blancaneus, la reina, seia a la finestra quan nevava, la nostra mare també solia seure a la finestra amb els estris de costura, i si no li queien mai tres gotes de sang era només perquè duia un didal mentre cosia."

Sobre les estances i dependències plenes d'amagatalls, a l'armari, sota la taula i ens diu:

"Coneixia tots els amagatalls del pis i m'hi entaforava com si tornés a una casa on de segur res no s'ha mogut de lloc. El cor em batejava, m'aguantava la respiració."

La proposta educativa presentada pretenia que infants i grans ens endinséssim dins la casa amb aquesta mirada, de la mà de l'artista, tant de les "presències

com de les absències” i forma part del projecte El museu és una escola, el qual s’inicia l’any 2015 amb la intervenció a la façana de la nostra Facultat de l’obra *El museu és una escola. L’artista aprèn a comunicar-se, el públic aprèn a fer connexions* de Luis Camnitzer.

Durant el curs 2016-2017 es dugué a terme un projecte de micromecenatge per adquirir de manera perdurable les paraules de Camnitzer, en què va participar tota la comunitat. El projecte parteix de la necessitat col·lectiva d’apropiar-nos d’unes paraules que reflecteixen el treball en xarxa desenvolupat aquests anys entre la FEPTS i els diferents recursos comunitaris. <http://museuesumaescola.wordpress.com/>

És una obra que forma part de diferents museus del món i que ha estat traduïda per primera vegada al català. El text exigeix un compromís que queda reflectit en paraules del mateix autor:

“Cuando un museo crea una situación en la que el artista aprende a comunicarse (...) pasa a ser un escenario desde el que el artista toma consciencia de que hay un público al que se está dirigiendo”. Entonces lo que importa es “obra de arte dialogando con público”. (...) El museo o la escuela no están para ayudar a apreciar las cualidades físicas del objeto o de los libros, sino para facilitar la comunicación, la proyección y para provocar conexiones”.

2. Zona Baixa. Projecte de col·laboració entre la Facultat de Ciències de l'Educació i el Centre d'art la Panera. http://issuu.com/paneramatebook/doco/rmbook_2

Aquesta intervenció a la nostra Facultat ha esdevingut un projecte, El museu és una escola, que pretén que, en l’imaginari de les escoles, les mestres i els mestres considerin el museu com un context real d’aprenentatge. El patrimoni i l’art han de permetre l’expansió i la construcció de coneixement conjunt així com esdevenir eina per a la formació docent. El projecte El museu és una escola naix com a expansió del projecte Zona baixa, un projecte d’innovació que s’inicia l’any 2009 amb l’objectiu d’activar el treball en xarxa entre la Facultat d’Educació, Psicologia i Treball Social (FEPTS) i els recursos comunitaris de què disposa el territori. Ho fa a partir de la metodologia d’aprendre a comunicar-nos entorn a l’art des de la inter i transdisciplinarietat per tal de desenvolupar pràctiques educatives distintes, reflexives, creatives, crítiques i inclusives² que permet, a mestres i a futures mestres, concretar situacions educatives que tenen com a objectiu reflexionar i canviar la creença entorn l’educació del segle XXI a través dels processos creatius característics de l’art contemporani. D’aquesta manera els projectes vertebraven vincles entre educació, cultura, art i territori amb el clar objectiu de transformar la quotidianitat que ens envolta. L’art, en totes les seves expressions, en diferents equipaments i espais comunitaris (museus, edificis patrimonials o al carrer), esdevé l’eina central del projecte.

Aquesta conjunció potenciadora de l’educació i l’art ja fou visualitzada pels precursors dels moviments de renovació pedagògica, que s’iniciaren a finals del segle XIX a diversos països europeus i es van fer efectius a principis del segle XX a l’Estat espanyol a través de la ILE. *La Institución Libre de Enseñanza* fou un projecte pedagògic iniciat per Julián Sanz del Río a la Universitat Central del Madrid i desenvolupat a Espanya durant mig segle (del 1876 al 1936). Laureano Figuerola, primer president de la institució, va inaugurar *la Asociación de la Institución Libre de Enseñanza* en col·laboració amb un grup de catedràtics escindits de la Universitat Central de Madrid, entre els quals destaquem Francisco Giner de los Ríos. Durant el segle XIX van emergir moltes iniciatives museístiques amb finalitat educativa. El 1882 nasqué el *Museo Pedagógico Nacional* amb el nom de *Museo de Instrucción Pública*. Des de la seva fundació fou dirigit per Manuel Bartolomé Cossío, membre destacat de la ILE, que considerava que cada Escola Normal de mestres i professors havia de disposar d’un museu pedagògic. Aquest equipament, que havia de ser dinàmic amb participació de professorat i alumnes, tenia l’objectiu de complir les funcions d’investi-

gació i d'ensenyament per a la renovació i revitalització de l'educació primària i secundària a l'Estat espanyol. Alhora, aquests museus serien centres d'innovació a través dels quals s'introduirien al país els avenços metodològics i conceptuals en el camp de la pedagogia en general que ja existien en altres països. El Museo Pedagógico Nacional no era només un museu entès com a contenidor d'objectes, sinó que estructurava un centre de recursos, d'investigació, de reflexió i difusió dels aspectes essencials de l'educació. A més d'allotjar el compendi de materials i normatives, tenia com a objectiu la renovació de la didàctica i de la quotidianitat de l'escola, aspectes que van esdevenir fonamentals per l'avenç i la renovació de la formació de mestres durant els anys que estigué en funcionament.

Des del posicionament educatiu del constructivisme social, reflexiu, emancipador, inclusiu, creatiu i crític creiem que la professió docent ha de comptar amb professionals que se situïn a primera línia cultural del país, que comprenguin els processos contemporanis que s'estan duent a terme i siguin capaços de proposar estratègies adients, segons els objectius educatius, que permetin a l'alumnat desenvolupar aprenentatges significatius per al seu món contemporani, per a l'avui i en l'avui que ens ajudin en la millora de la condició humana i planetària.

Tanmateix, el projecte *El museu és una escola* té com a objectiu apropar la cultura com a eina d'innovació educativa i de millora de la pràctica docent a totes aquelles zones rurals i/o urbanes de les Terres de Lleida. El projecte parteix de la necessitat d'establir complicitats entre les institucions educatives i culturals de cada poble o ciutat per tal d'afavorir el desenvolupament de competències que permetin revaloritzar i dinamitzar el territori com a lloc d'aprenentatge per als centres educatius de la zona. La comarca de la Segarra ha estat la primera a acollir el projecte *El museu és una escola*, en el qual concorren, a més de la UdL, el Departament d'Educació i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Aquesta col·laboració s'emmarca i es relaciona amb la proposta *Diàlegs amb la Casa Duran* iniciada pel Museu de Cervera l'any 2016, i que l'any 2018 celebrà la seva segona edició amb la intervenció de l'artista Joanpere Massana. El projecte *El museu és una escola* es defineix com un espai híbrid entre educació, art, cultura i territori que ha permès teixir complicitats entre els centres educatius i els recursos comunitaris, així com activar interaccions en la xarxa educativa del territori que repercuteixen en la

millora de la pràctica docent; creiem de vital importància el paper de les mestres a teixir aquestes complicitats.

En aquest marc, i amb la intervenció feta per l'artista Joanpere Massana en diàleg amb la casa Duran i Sanpere, concretem un comissiónat educatiu.

El 5 de setembre de 2017 es va realitzar al Centre de recursos una convocatòria oberta als mestres, professors i educadors dels centres educatius de la ciutat de Cervera i comarca amb la finalitat de mostrar la proposta educativa. S'inicià amb una visita a la Casa Duran intervinguda per Joanpere Massana amb el professorat interessat per viure l'espai com una experiència que els permetés valorar les possibilitats educatives que els oferia i els possibles projectes concrets a desenvolupar durant el curs 2017-2018.

Conjuntament amb el professorat concretarem el projecte a desenvolupar, que va ser acompanyat durant tot el procés per part del comissariat educatiu. L'objectiu era aprendre a comunicar-nos amb l'art i amb els recursos que el territori ens ofereix. Amb el professorat vam viure la intervenció a la Casa Duran i Sanpere com una experiència des de les obres presents i també des de les absents, des de les estances intervingudes i també des de les estances sense obra amb la finalitat de valorar conjuntament de quines "absències i de quines presències" volien partir per concretar el projecte de treball amb els infants. Es van dur a terme les visites a la casa amb els grups de nens i nenes esdevenint la casa i l'exposició el context inicial d'aprenentatge del projecte que continuà a les aules i als diferents contextos educatius. Vam estar molt atents perquè en cada visita i en cada mirada emergien noves presències i noves absències de forma que tots els projectes desenvolupats fossin diferents.

Durant el mes de maig i juny els projectes iniciats a la casa amb l'exposició Presències i absències de Joanpere Massana, i desenvolupats en els diferents contextos educatius del territori, van retornar on es van iniciar, a la Casa Duran i Sanpere. L'obra resultant va dialogar, novament, amb la casa. Hi va haver "altres presències i altres absències" des de la mirada de la infància i l'adolescència. Durant aquests mesos a la casa hi va haver obra realitzada pels centres educatius i, durant la Nit dels Museus els nens i les nenes van ser els veritables protagonistes, mostrant la casa a la ciutat.

La proposta educativa proposa una mediació cultural que s'expandeixi a tots els públics, en general, per tal que puguin viure la visita o visites al context des de l'experiència, entesa segons Jorge Larrosa com "allò que ens passa" i no com "allò que passa."

Els processos creatius i d'aprenentatge que es dugueren a terme en cada projecte queden recollits en la publicació catàleg que teniu a les mans.

Per saber-ne més...

- Benjamin, W. (2013). *Infància a Berlín cap al 1900*. Traducció d'Anna Soler Horta. Debiaix. Palma de Mallorca.

- Camnitzer, L. (2018). *El museo es una escuela. Hospicio de Utopías fallidas*. Catálogo de la Exposición. Museo Reina Sofía. Del 16 de octubre de 2018 a 3 de marzo de 2019.

- Larrosa, J. (2006). - "Sobre la experiencia". A: Revista de Educación y Pedagogía. v. 18, p. 43-51

- Franz Ackerman <http://elgranotro.com.ar/index.php/ackermann-el-paisaje-psicogeografico-como-indagacion-artistica/someones's-arrival-somewhere> <http://www.artnet.com/artists/franz-ackermann/someones-arrival-somewhere-G4jJ6qN2J1Jl1dFcEJbjpA2> (consultat el 30 de setembre de 2017)

Algunes veus de les mestres

"No entenia gaire la proposta. M'agrada molt com hem mostrat el nostre treball a la Casa, hi ha molt diàleg entre les produccions i l'espai".

"Quan jo vaig anar a l'exposició ja coneixia la Casa Duran, i veia la intervenció de l'artista Joanpere Massana a part de la casa. Quan vam anar-hi amb els alumnes ells veien un conjunt, i es fixaven més en els detalls, tant de la casa com de l'exposició. Observant com els alumnes visitaven la casa veig que a la meua docència els he de deixar més lliures per poder partir dels seus coneixements previs. Es buscava la mirada de nen a la casa, jo he trobat la mirada d'adolescent a la meua docència"

"Dur a terme aquest projecte ha permès que passessin coses no previstes però que han motivat molt els nens i les nenes a seguir preguntant-se, explorant i investigant en el seu entorn més immediat".

La mostra pretén que en sorprenguem en trobar-nos amb elements, objectes i rastres no habituals en una casa del segle XIX¹ i que ens hi endinsem amb ulls d'infants com els de l'escola Jaume Balmes, que ens acompanyen mentre pugem per l'escala.^{2,3}

1. Cadascuna de les intervencions resultants dels projectes realitzats pels infants i adolescents dels centres educatius van acompanyats de referents artístics que han esdevinguts mediadors en el procés d'ensenyament i aprenentatge. Les notes a peu de pàgina hi fan referència.

2. "Caras y lugares", documental d'Agnes Varda i Jr, 2018

3. Colour and vision through the eyes of nature. <https://www.guidelondon.org.uk/blog/museum-galleries/colour-vision-eyes-nature-exhibition-natural-history-museum/>

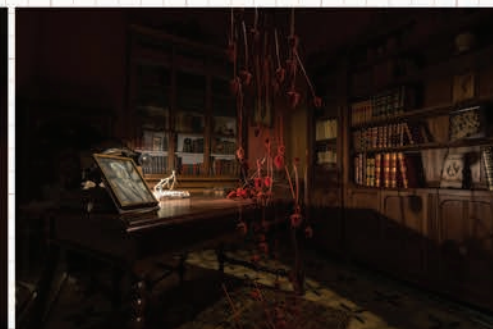
"Ens trobarem amb objectes que vessen de mobles que han restat tancats, fermats i inutilitzats durant temps"

Ja al rebedor, la calaixera ens mostrarà el projecte *Ets un cardo* realitzat per estudiants, futurs mestres de la Facultat

d'Educació, Psicologia i Treball Social de la Universitat de Lleida i del Centre Formatiu Enric Granados de Ponent. Els cards van estar molt presents a l'obra de Joanpere Massana, com la planta que és una presència corpòria tot i estar seca. La intervenció pretén deconstruir i trencar amb estereotips molt presents en les nostres formes de vida. Encapçala l'obra una peça de l'artista Joanpere Massana amb diàleg amb l'obra d'Anselm Ros que correspon al fons d'art de la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social, titulada *Les millors paraules són flors de marge*.⁴

4. Projecte *Ets un cardo* <http://www.espaihibrid.udl.cat/?p=1733>

Per tota la casa trobarem rastres de les estances que van ser intervingudes per l'artista Joanpere Massana. Gràcies als diàlegs realitzats per l'alumnat de l'aula oberta de l'Institut de Guissona, els joves han recreat en caixes negres i tancades l'univers creat per l'artista, i resten obertes mostrant-nos la seva mirada i la seva petjada.⁵

5. "Desmaterializaciones", d'Óscar Muñoz. Fundació Sorigué, Lleida. Exposició itinerant "cadernos artistas entre bibliotecas insólitas" al campus Capponet de la UdL. <http://www.espaihibrid.udl.cat/?p=1758>

"He portat aquest llibre perquè em recorda quan era petit i el meu pare me'l llegia".

"Porto aquest llibre perquè em recorda la granja dels meus tiets".

"He portat aquest llibre perquè hi ha àrab, que és la meua llengua. I això diu coses de mi".

En les prestatgeries del despatx hi ha presència de llibres que formen part de les infàncies dels nens i nenes del segle XXI, recordades pels joves de l'Institut la Segarra dialogant amb llibres dels nens i nenes que van viure a la casa.

En relació amb el despatx l'artista escrivia:

*"Els llibres resten muts..." i podran suggerir-nos noves narracions
que les podrem teixir amb les paraules sembrades.*

Nous diàlegs amb el llibre *Trajecte final* de Manuel de Pedrolo i el conte *El cens total*. Els joves de l'Institut Antoni Torroja han realitzat aquest diàleg amb diversos arxius que recullen el cens del seu institut. I amb el conte *Cadàvers intervingut* a la cambra alegre de la casa, on sentim la presència del prototip de dona burgesa del segle XIX.

L'artista està jugant
amb els colors!

van dir els nens i nenes

Passem al saló daurat, on la xerrameca ens mostra paraules, accents i diàlegs de la Cervera del segle XXI recollida per la comunitat educativa de l'Escola Jaume Balmes, que dialoga amb l'obra creada pels joves de l'Escola les Savines i per una nova maqueta de l'espai de l'Institut de Guissona.

La cambra blava, i la intervenció El cel és blau? ⁶⁷, realitzada pels infants de l'escola Sant Gil de Torà i per les estudiants, futures mestres, de la Universitat de Lleida, permet mostrar la policromia de tot el que ens envolta, vital en el món de la infància, com ho relatava Walter Benjamin en la seva obra Infància a Berlín cap al 1900.

6. David hockney, Four seasons.

7. Ignasi Aballí, El cel <https://www.elcultural.com/revista/arte/ignasi-aballi-el-cielo-es-azul/28829>

NOTES

"Amb les bombolles de sabó... viatjava dins seu a través de la cambra i em barrejava amb el joc de colors de la cúpula fins que per fi esclataven. Al cel, amb una joia, en un llibre, em perdia en els colors. Els infants cauen sempre a les seves urpes."

"Mai més diré a un alumne que ha de pintar el cel de color blau, perquè hem pogut comprovar que el cel és de molts més colors. En ell veiem tota la policromia", va dir una futura mestra.

"I podrem seguir les petjades..." que ens porten a la cambra on hi ha el bressol, on trobem una mà⁸ que sustenta el nadó, creada per l'Escola les Savines, que dialoga amb sabatetes, mitjons i altres records d'infància utilitzats pels nens i nenes de l'Institut La Segarra.

⁸ Alessandro Boezio.
<https://boezioalessandro.com/>

"Porto aquesta sabata perquè me la va regalar la meva padrina, que es va morir, i em recorda a ella".

Aquestes petjades ens inviten a passar al vestidor, on continua la riquesa policromàtica de la natura amb diàleg amb els llapis de colors creats per l'Escola les Savines. I ens suggereix continuar passadís avall si seguim els peus dels nens i nenes de l'Escola Balmes. Peus que mostren l'heterogeneïtat cromàtica i humana amb diàleg amb el quadre de Sant Cosme i Sant Damià, de Pere Alegret. Una pintura del 1573 de la col·lecció del Museu de Cervera, amb les rajoles del terra quan aquests peus resten junts.⁹

⁹. Angélica Dass, *Humanae* ¿Color carne?.

“La mesa mà s’esmunyia per l’esclèta de l’armari entreobert del rebost com un enamorat que s’esmuny per la nit. Un cop avesada a la foscor, buscava talpejant sucre o ametlles, panses o conserves. I de la mateixa manera que l’amant abraça la seva estimada abans de besar-la, el sentit del tacte sortia a l’encontre d’aquelles llaminadures abans que la boca n’assaborís la dolçor.”

Enmig del recorregut hi ha tres estances que ens inviten a aturar-nos-hi. En el fons del menjador hi trobem un armari ple de presències representant algunes absències dels nens i nenes de les Savines; haurem d’entrar a la cuina intervinguda pels nens i nenes de l’Escola Balmes i de l’Escola Sant Gil, mostrant cuines, estris i aliments que hi ha a les seves cuines i a les dels seus familiars amb tota la seva policromia.^{10 11} Conserves¹² que solen guardar-se en el rebost, espai de desitjos i dolçors com molt bé relatava Walter Benjamin:

¹⁰ Sven Pahlsson Sprarvshille policromia a la vida quotidiana.

¹¹ Still life de Sam Taylor <http://samtaylorjohnson.com/moving-image/art/still-life-2001>. Lorenzo Vitturi, Naturessilencioses. <http://www.lapanera.cat/home.php?op=90module=programaciocad=1oitem=20oyear=2006>

¹² Peter Menzel, Hungry Planet. https://www.google.es/search?q=planet+hungry-source=lnmsotbm=ischosa=Xo-ved=0ahUKE-wj4rw?fdqo3ZA&VE7BQKHW24DKMQ_AUICig-Bobins=1777obih=882

Just al davant de la cuina, el temps sembla que no s'atura i al despatx hi ha un nou diàleg de l'Institut Antoni Torroja amb el conte de Pedrolo *La noia que venia del futur*.

Pluritemporalitat és el que es respira, amb viatges a través del temps. En aquest indret torna a agafar força la composició de peus dels nens i nenes de l'Escola Balmes que recorren el passadís de la casa, just davant de la capella on "els arbres lul·lians" han conduït el projecte dels nens i nenes de les Savines.

I amb ulls d'infant us enco-
ratgem a mirar al final del
passadís, i entrar a l'estança
on hi ha el cosidor amb el qual
han dialogat els nens i nenes
de l'Escola Sant Gil, mostrant
les possibles paraules que s'hi
van anar teixint durant hores
i hores de costura.

Just al davant del cosidor trobem el tocador on la pentinadora de la casa venia cada dia a pentinar la senyora. Les extensions i els "tocats" formaven part de la vida quotidiana de les senyores del segle XIX. El projecte La permanent, comissariat per Roc Domingo i que proposa estratègies de producció artística contemporània a la perruqueria HOHO de Lleida, va permetre concretar el projecte Rovellats marrons amb futurs mestres aprenent a partir dels tints de colors la infinitud dels matisos policromàtics. Els estudiants han continuat el projecte de la perruqueria posant la mirada en el nucli antic de Lleida i descobrint que hi ha col·lectius que utilitzen les extensions per posar color al cabell.

Travessem la galeria i, abans de sortir a la terrassa, ens trobem amb peluixos de la infància dels joves de l'Institut la Segarra reposant en un bagul pintat per les nenes que van viure a la casa.¹³

¹³ Practice Table. Sean Edwards. [http://www.tanyaleighton.com/index.php?pageld=442ol=Leonardo Drews, Number 90, que actualment forma part de la col·lecció privada de la Fundació Sorigué](http://www.tanyaleighton.com/index.php?pageld=442ol=Leonardo+Drews,+Number+90,+que+actualment+forma+part+de+la+collecci%C3%B3+privada+de+la+Fundaci%C3%B3+Sorigu%C3%A9). <https://goo.gl/images/CRHeTU>
Heart and Soul, or the Garden of Earthly Delights (Corazón y alma, o el Jardín de las delicias terrestres), Kristen Morgan, 2016. <http://www.bienaldecuenca.org/menu/detalle/data/aWQ9NDU1>
Gabinete de curiosidades de Sergio del Puerto. <http://www.elpoderdelasideas.com/recursos/sergio-del-puerto-9-artista-de-fotolia-ten/>

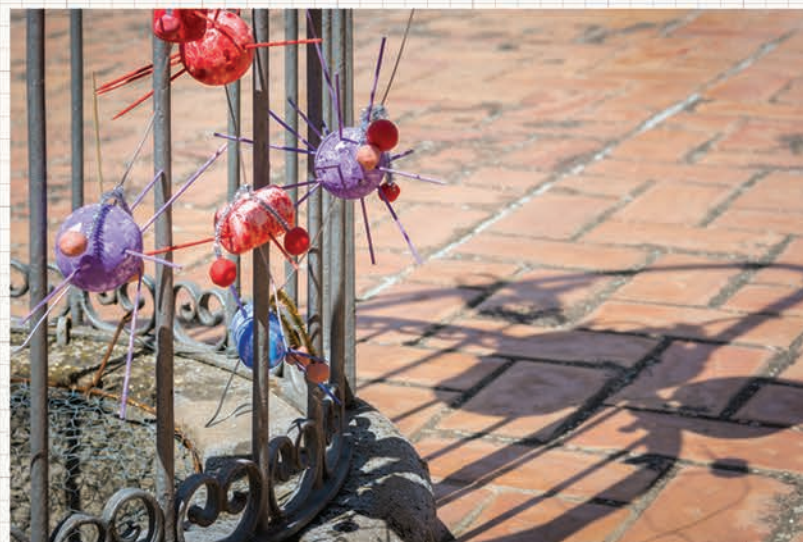

Just abans de sortir a la terrassa ens retrobem amb part de la intervenció que ens dona la benvinguda, Ets un card, desenvolupat al Centre Formatiu Enric Granados de Ponent.

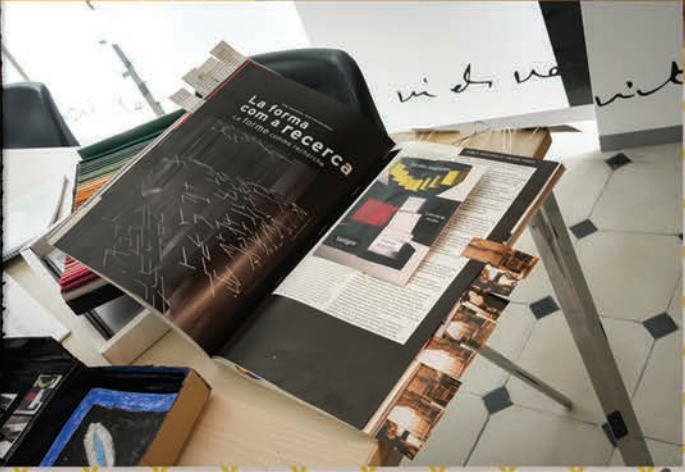
Ja a la terrassa trobem obra de l'Escola les Savines, dialogant directament amb la proposta de l'artista.¹⁴

¹⁴ Martin Creed. <http://www.marcoisigo.com/es/content/martin-creed-obras>
Arish Kapoor. <http://arishkapoor.com/955/intersection>

espai
documentació

En l'espai de documentació, els llibres d'artista creats pels infants i adolescents mostren els processos i aprenentatges realitzats en els projectes que han desenvolupats, tots únics i irrepetibles.

Desitgem que la mostra us hagi portat a noves presències i a noves absències i que l'itinerari l'hagueu viscut com una experiència, que en paraules de Jorge Larrosa no és "el que passa", sinó que és "allò que ens passa".

i tu, què en penses?

